

POTKAĆ SIĘ (295) *vb pf*

się (260), się (35).

pot- (212), pod- (83).

o oraz a jasne.

inf potkać się (50). ◇ *fut* 1 sg potkâm się (1); [-ãm], -ãm (1). ◇ 2 sg potkâsz się (3). ◇ 3 sg potkâ się (12). ◇ 2 pl potkâcie się (1). ◇ 3 pl potkają się (10). ◇ *praet* 1 sg m potkâłem się, -m się potkâl (4). ◇ 2 sg m -ś się potkâl (2). ◇ 3 sg m potkâl się (67). *f* potkała się (3). *n* potkało się (4). ◇ 3 pl m *pers* potkali się (107). *subst* potkały się (8), potkali się (2) *Leop*, *BielSpr* [cum *N pl*: miłosierdzie i prawda, ufy]. ◇ *imp* 2 sg potkâj się (2). ◇ *con* 3 sg m by się potkâl (1). ◇ 1 pl m *pers* byśmy się potkali (1). ◇ 3 pl m *pers* by się potkali (3). ◇ *part praet act* potkâwszy się (14).

Sł stp notuje, *Cn s.v.* *potykam się z nieprzyjacielem*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. Znaleźć się w tym samym miejscu co ktoś inny; *occurrere Vulg*, *PolAnt*; *congrredi Vulg*, *Calag*; *fieri obviam Mącz*, *Calag*; *obviare sibi Vulg*; *adversum venire, habere obviam, se obvium dare, praesto esse Mącz*; *fieri obvium Calag* [w tym: z kim (43), z czym (żywotne) (7), z czym (8)] (61) : [liszka] iźłá w drogę ze płem. Ośłá w towarzyŝtwo máiac [...]. Owa się z wilkiem potkáli/ Y tám fobie ręce dáli *BierEz* R3v, A4, P, S3; Służ ty katowi nieźlachtetny chłopie: wźzak fie ciebie każdy wyftrzegá/ aniby fie s tobą rád potkâl *ForCnR* D, E2; *LibLeg* 9/50v; *RejPs* 106v; S płocháš przyfzedł poftawá/ [...] Alboś co złęgo widzyał/ álbo fie s czym potkał. *RejWiz* 170v, A6; *Leop* 2.Reg 15/32, 19/25, 3.Reg 18/7, *Prov* 22/2, *Dan* 11/10; *RejFig* Cc3; Ztámtdá odiechawfzy podkał fie z Ionádábem fynem Rechábowem [invenit Iehonadab filium Rechab in occursum sibi]/ á przywitawfzy go rzekł mu [...] *BibRadz* 4.Reg 10/15, *Ex* 5/20; Tey to Tetki dziewká [...] wyiecháłá z dziewczkami drugimi ná przeieźdźkę w gory [...] podkáły fie ze dwiemá niedzwiedziomá. *BielKron* 321; Połłan theż był przed tym Erázmus Rogoźniłki w polefłtwie do Turek w tych rzeczach/ pothkał fie s połłem Tureckim/ ciągnęli łpołu do Wálach. *BielKron* 424, 64, 73, 119v, 357v; *Mącz* 3d, 128a, 151a, 492c [2 r.]; *GórnDworz* T6v; Tedy Grzegorz wźzedłszy do miáltá/ á podkawfzy fie z iednym miefzczáninem/ prośił iego áby iemu dobrá gołpodę vkazał. *HistRzym* 34v; *RejZwierc* 178; *BudNT* *Mar* 14/13; *Calag* 159b, 396b; ćić [dobrzy] się z tobą Pánie w dzień ładny potkáia. *ArtKanc* O16v; *KochAp* 8; *LatHar* 705; *WujNT* *Matth* 28/9, *Mar* 14/13, *Luc* 22/10; *SkarKaz* 387b.

potkać się gdzie (8): Pan Lasszky od Crolya Rzymszkiego yachał do Cessarza łchtorego czelyadzyá podkalem sye wlesye pol dnya chodv za Endrnpoliem *LibLeg* 9/50v; *RejFig* Bb; Tákžec kiedy przed niebem [wiatry] w zyemię vciekáia/ Tám tymi przepáłciámi/co tám w niey bywáia. A gdy fie tám s tym ogniem/ co tám iełt podkáia/ Wnet frogie nawálności s łobá vdzyáláia *RejWiz* 149v; W ten czas Prorok Achías potkał fie z nim [z *Hieroboamem*] ná drodze przed Ieruzálem *BielKron* 78v, 242, 439v; *Mącz* 319b; *WujNT* 1.*Thess* 4/17.

W połączeniu szeregowym (1): A nie tylko kupić álbo przedác/ ále gdy we dzwonek zádzwoniá [tj. *ekskomunikujá kogoś*] á łwieczkę zágálzâ/ iuż s takim áni ieść áni pić/ áni fie potkác/ áni go pozdrowić. *RejAp* 116.

[*Przysłowie*: Ecce familia omnia omnes congruunt, unum cognoris omnes noris. Gdzie podobność/ tam y zgodność. Każdy wilk łłará łierłć ma/ Każdy łie też z owcą podka. *TerentMatKęł S5*.]

Zwrot: »potkać się w drodze« [szyk zmienny] (5): *Mącz* 123c; *MWilKHist* F4v; Potkałem się wdrodze zMiechowa zPanem Starostą Czakowskim. *ActReg* 64, 61; *CiekPotr* 85.

Przen (5) : Miłofierdzie y prawdą potkali łie *Leop Ps* 84/11 [*przekład tego samego tekstu*: *RejPs*, *LubPs*]; A połtanowiłszy tak łtáteczną myłł łwoięł/ potkałz łie bęłpieczniej s tą mární obłudą á s tą łmiercią łwoią *RejZwierc* 179.

Zwroty: »potkać się na drodze« (1): iż prawdą á łpráwiedliwość potkawłszy łie ná drodze obłąpiły łie y pocałowały łie *RejZwierc* 51.

»potkać się z sobą« (1): Abowiem wten czas miłofierdzie á wiára podkáią łie z łobą *RejPs* 126v.

»społu się potkać« (1): Miłofierdzye y prawdą łpołu łie potkały *LubPs* Tv.

2. *Stoczyć walkę: bitwę lub pojedynek; pugnare Miech, HistAl, Vulg; occurrere Miech, Vulg; congregi Vulg, Modrz; facere conflictum, incidere Miech; committere, facere impetum, obviam venire Vulg; aggredi, dare pugnam, dimicare, sese offerre Mącz; concurrere, conserere Modrz; facere Cn (234) : RejŁas w. 55; Leop 2.Mach 12/34; RejZwierz 31v; A gdy łie woylká potkały/ bili łie z obu łtron dobrze/ czálem łi czálem owi przemagáli. *BielKron* 31v; Brácia gdy łie łami dwa potkali/ obá łie zábili. *BielKron* 61v, 11v, 58v [2 r.], [84²], 87v, 101v (19); detrectare pugnam, Nie łmieć łie podkác/ álbo bitwy zwieść. *Mącz* 330a, 279d, 330a; Hetman wspaniły więcey łercá doda/ Mężną ochotą/ niż gdy łie łam potka. *RejZwierc* [213], 23; áby tego przełtrzezał nawięcey/ [...] áby co przednieyłze łudzi miał ku łirwłzemu potkániu ná kthorymkolwiek rogu łie tráfi/ bo łi máią tym obyczáiem włzyłthkim dobre łerce wczynić ktorzy łie ná przodku potkaią á nieprzyaciółłkie woylko przełomią *BielSpr* 22, 15, 18, 25, 31, 43; *PaprPan* Hh4v; *SkarŻyw* 502; *BielSjem* 32 [2 r.].*

potkać się czym (6): Gdy łie łilnie potkali rohátynámi/ ránił Achilleá Hektor *BielKron* 58, 246v, 248v, 252; *BielSpr* 21v; Włzáł wiółz czym łie wprzóđ potkác: mnieby łie tak zdáło: Kulą porázić *WyprPl* C3v.

potkać się z kim (130): Potim huphi dwa Sulilławow y Mieczława Opolłkiego kxiążęcía/ podkali łie ze trzemi huphy Tatarłłkami *MiechGlab* 10, 7, 44, 66; *RejKup* q7v; woylłi ná nas w pole/ á my potkawłły łie z nimi/ goniliłmy ie áż do Brony mieyłłckiej. *Leop 2.Reg* 11/23; Tedy on [*Judas*] wczynił bráty łwe Hetmány w oboim łzyku/ [...] w łierwłłym łzyku łam Iudás Hethman potkał łie z Nikánorem. *Leop 2.Mach* 8/23, *Num* 21/33 [2 r.], *Deut* 1/44, *2.Mach* 12/10; *RejZwierz* 31v; Iágub ná troie woylko rozdzielił/ łierwłze łie podkáło z oną piącią łet Skánderbegowych *BielKron* 256v; Gdy łie woylká podkały Atyłowy z Ekiułem Rzymłłkim Hethmanem á z Theodorikiem Krolem Gotłłkim w Gálliej v Tholozy/ bili łie od włchodu łłóńcá áż ku nocy *BielKron* 298; Potkał łie potym łniami [*Prusami*] Vłł Polłki s takim grzłotem/ iákoby łie wielka wiezá obáliłá *BielKron* 384; Woyláđłło nas łześć łet Krzełłcijanow z wody/ potkáło łie łniami ółł tyłięcy pogan/ y poráziłłmy ie *BielKron* 460v, 52v [3 r.], 54v [2 r.], 55, 57, 57v [2 r.] (79); *BielSpr* 20v, 42v, 71; *MycPrz* I Cv; Swych niełwczonych wzywác/ á co inłzego iest/ iedno nieprzyaciółłowi chćieć połłąpić zwycięłłtwá? bo [...] nieprzyaciółłowi złáđ łerce rołłcie/ wiedzác że nieumieią łpółobu walczenia/ z ktoremi łie potkác

máią. *ModrzBaz* 110v; A w tym rowem z Dąbrowy przytárli Ruřacy/ Z krzykiem z hukiem ogromnym z Węgry fię potkáli *StryjKron* 255, 305, 537, 602, 752; *KochJez* B2; *WujNT Luc* 14/31. Cf *Zwroty*.

potkać się gdzie (31): tamże gdy burzili wżędy po okolicy/ Potkał fię fnimi v wfi Chmielnika nie daleko Szydłowca Włodzimierz woiewoda *MiechGlab* 7, 7, 68; *Leop Num* 21/33; A gdy fię podkáli v Wárny/ tho iest ná kofsowym polu w Bulgárie/ tám Władziřław porázon y zábit *BielKron* 304v; Boleřław przyćiągnął z ludem nád woýřko Cefárřkie/ podkáli fię milá od Wrocławia/ bili fię od záránia do wieczorá *BielKron* 352, 62v, 72v, 172, 229, 298 (23); *StryjKron* 496, 537; *KochPam* 80. Cf »w polu się potkać«.

Zwroty: »potkać się [jakim(-q)] bojem, bitwą, w boju« (3:1:1): Potkał fię z Swaby y z Burgundiony wielką bitwą y krwawim zwycięstwem [*in Svevos et Burgundos incidit, quibusque cmentissimam pugnam egit cum victoria*]. *MiechGlab* 44; *BielKron* 314v; *BielSpr* 56v; gdy fię obiedwie woýřká fciągnęły/ v Niedokudowá podkáli fię wřępnym boiem ná řzerokich polach ogromną zápalczywořcią *StryjKron* 496; Potkáć fię w boiu, rzecz to iemu [*Polaninowi*] miła *KlonKr* A.

»potkać się dobrze« [szyk zmienny] (14): [*Rzymianie*] nie rowny poczet ludzi mieli przeciw Porřenie/ wřázķe fię dobrze potkáli y męźnie fię bili. *BielKron* 106, 256 [2 r.], 256v, 309v, 384v, 409v [2 r.] (11); wiele ich naydzie w Woýřće chłopow prořtych/ [...] á wźdy fię chłop potka dobrze z drzewem ná przodku *BielSpr* 69, 65v, 69.

»męźnie, śmieie, z śmiałořcią się potkać« [szyk zmienny] (8:2:1): *BielKron* 411v, 422v; poźegnawřzy káźdy řwego páná/ przed nim thuź pothkał fię z oną niepodobną řmiałořcią/ ktorey mu miłořć dodawá *GórnDworz* Bb7, Z5v; Lecz fię Sláchtá Podgorřka wnet z Sláchtą zebráli/ Pod Bardionem z Węgry męźnie fię potkáli *StryjKron* 537, 442, 527, 757; *KochPam* 80; *PudřFr* 45; *CzahTr* Ev.

»potkać się mocno, silnie, duźe, ogromnie, okrutnie, potęźnie, ogromną zápalczywořcią, z wielką siłą« [szyk zmienny] (6:2:1:1:1:1:1): dawřzy řobie znáki z obu řtron/ potkáli fię z wielką siłą *BielKron* 59; Potym Tárquinius [...] ciągnął przeciw Rzymiánom/ Rzymiánie teź przeciw iemu drugie/ y potkáli fię mocno *BielKron* 105v; Kálibařzá krzyknął ná řwe aby fię rychley potykáli řthą trochą ludzi poki nieućieką wřępnym boiem/ podkáły fię tedy duźe przednie vřfy wielkie z obu řtron *BielKron* 245, 57v, 58, 100v, 105v, 201v (11); Przywodził im potćiwořć/ řławę y wolnořci/ Dziatki/ Zony/ Rodzice/ Brácią/ Máiętnořci/ Aby fię zá ich zdrowie potęźnie potkáli *StryjKron* 702, 340, 496.

»[z kim] niefortunnie się potkać« (1): tamże zebrałřzy woýřko, y z bratem řwym nie fortunnie fię potkawřzy [*infeliciter pugnavit*]: był porázon *MiechGlab* 68.

»potkać się z nieprzyjacielem (a. nieprzyjacielskim czołem)« = *hostem aggredi, sese hosti offerre Mącz; cum hoste congredi a. conserere Modrz* [szyk zmienny] (20): *OrzRozm* R2v; [*Lestko*] potkał fię z nieprzyjacielmi řwemi/ ktore poráził y rozprořzył *BielKron* 365, 49v, 365; *Mącz* 53c, 252d, 281d; iź w thym obyczáiu Rzymiánie řtárzy pieřzemu lekkiemu ludowi przodkiem kazáli fię z nieprzyjacielem potkáć rozmáitą bronią y poćiřki *BielSpr* 21v, 13v, 16, 18, 20, 21v (11); *ModrzBaz* 110v, 114v.

»[z kim] w polu się potkać« (1): [*Wojsko litewskie Moskwę obieřło.*] Dimitr Wielki Xiądz Mořkiewřki [...] / niewřaiąc obronie zamkowe y mieřckiey myřlił fię z Litwą w polu potkáć *StryjKron* 421.

»potkać się [z kim] sam a sam« (2): Widząc Achilles řzkodę w ludu przez Hektorá/ potkał fię z nim řam á řam *BielKron* 58, 60v.

»potkać się z sobą« [szyk zmienny] (3): A nátychmiałt gdi sie wfpokoily lzyki/ obadwa krolowie tylko lami s łobą sie potkali [inter se solummodo pugnaverunt] *HistAl* H8; *BielKron* 83v; *CzahTr* Ev; [*HistTroj* 14v].

»społu się potkać« [szyk zmienny] (4): záftąpili im v Koronowá/ potkali sie fpołu/ bili sie tak mężnie aż sie wżyfcy fpracowali *BielKron* 384v, 57v, 69, 256v.

»potkać się zbrojnie (a. [zbrojno])« [szyk zmienny] (1): *BielKron* 62v; [Nie poydziefz przez moię ziemię/ ábo więc woienne á zbrojno sie ftobą podkam [*alioquin armatus occurram tibi*]. *Leop Num* 20/18 (*Linde*)].

Przen [w tym: z kim, z czym (9)] (12) : powážnieyfza żywię Sławá tego/ ktory z lámym nie lęklíwie Podkał sie niezfczęściem *SzarzRyt* C2.

Zwrot: »mężnie się potkać« (1): Sćięta pánná/ wnuk zrzucón z wieże: gárłá dáli Twoi/ lecz z śmiercią taką mężnie sie podkali. *GórnTroas* 69.

a) *W antropomorfizowanym opisie gry w szachy* (1) : Bowiem Krolewskie obie miłófnice [tj. figury królowych wcześniej zbite]/ Zeby záś iáko z martwych nie powftáli/ A drugi raz sie z nowu nie potkali. *KochSz* B4.

b) *O walce Chrystusa i świętego męczennika ze złem* (2) :

Zwrot: »potkać się z (s)przeciwniki« (2): Pan náłz Iezus Kriřtus [...] iuż lam oczywifcye sftápiwřzy/ á lam sie napirwey potkawřzy s thymi fprzeciwniki náłzymi/ lam [...] pokažiwřzy ich moc/ [...] náukę wřzythkę y obronę nam zołtáwić raczył/ iáko ich iuż prawie iedno dobiyáć mamy *RejPos* A4v; *RejPos* [278].

c) *Stoczyć walkę duchową* (4) : [musi] cnotę pocźciwą iuż ná grufzt záłóżyć. A potkác sie z niecnotą/ á odiać iey chćiwość *RejWiz* 102v; Potkayze sie s fwiátem s tą márną obludą/ Widziřł žeć rádę ma przy łobie chudą *RejZwierc* 116v; *CzechRozm* 178v.

Zwrot: »z nieprzyjacielem się potkać« (1): gdy ku onemu dawnemu bechtyrowi przyoblecześ ná fię tę nieomylną zbroię Páńfką/ [...] pewnie káždy nieprzyjaciel twoy będzie záwřdy fnádnie wřthrářzon przed oczymá twemi/ y ini [...] w niey sie beřpiecznie s káżdym nieprzyjacielem krzyżá fwiętego będą mogli pothkác y ochynáć. *RejZwierc* 254v.

d) *Stoczyć dysputę, podjąć rywalizację literacką* (3) : iż ia człowiekiem będąc nieuczónym/ ważyłem fię z człowiekiem wedle fwiátá/ zacnym/ y wczónym potkác. *NiemObr* 6.

potkać się czym (1): A tak łobie dáli [*Ekkius i Luter*] mieyfce w Lipřku ku Gadániu [...]/ Potkali sie napierwey rzeczą o Przełóżeńřtwie Papięřkim *BielKron* 195.

Zwrot: »potkać się mężnie« (1): Z dworfkimi Poétámi zetrzeć fię kęř fkuřzę. W czym nie wiem iezliże tu dołtoię potężnie/ Ale zá to przyrzekam že fię potkam mężnie. *CzahTr* C4v.

3. [*Stać się czymś udziałem, dostać się [od kogo komu]*: Taka řerdeczna miłófc/ y wielka laská/ Daremnie od Bogá/ nam sie podkalá/ przez Chriřtuřa iego/ fy na miłęgo *Krofej* D5.]

Synonimy: **1.** potrafić się, znaleźć się; **2.** potrzeć się; **3.** dostać się, trafić się, znaleźć się.

Formacje współrdzenne cf POTKAĆ.